

Hubay Miklós

Naplójegyzetek

Déli harangszó

2006. április 26.

Amikor már jöttünk ki a temetőből, a kapuban ismerősök tartottak befelé. Írók. Püski Sándorné temetésére mentek. Ahol egy órával ezelőtt még Irke feküdt a ravatalon, most Ilus néni koporsóban. „*Ravatal előttetek, ravatal...*” Fennakadás nélkül nyeli vissza a föld tündéri teremtményeit... És valahol egy másik pesti temetőben ugyanezekben a percekben hangzik el a „*Requiescat in pace*” Bundy János barátom nyolcvan esztendő során elnyútt teste fölött, amelyet tizennyolc éves deli szépségében ismerhettem, amikor a gödöllői premontrei gimnáziumban érettségizettek egy kiseded rajával (Tóth Miklós, Forgách-Waldbott Ferenc, Hofhannesian Yervant stb.) bevonult a budai kollégiumba, ahol elsőéves létére valamiféle kiválasztott lett, mint egy hatalmával nem élő hegemon, akiben egy minden versenyben győztes atléta fölénye egy mindenki iránt odaadó kedvességgel párosult.

Vajon miért jártak az írók kávéházba dolgozni, amikor még voltak kávéházak? 1.

Az otthonhoz kötött írói lét vígjátékba illő nyomorúságát Nadányi Zoltán lánya tárta fel előttem: egy kétajtós pohárszéket mutatott, amelyben zsugorítva el lehetett fézni, akár a kőkorszakbeli sírkamrákban. A pohárszék ajtaját belülről egy madzaggal be lehetett húzni. A villany be volt vezetve.

– Ide bújt be az apám, ha verset akart írni.

(Majdnem ehhez hasonló szekrényt láttam Firenzében a Casa Buonarrotiban. Ez Michelangelo búvóhelye volt. Nem csak verset írni, rajzolni is lehetett benne.)

Vajon miért jártak az írók kávéházba dolgozni, amikor még voltak kávéházak? 2.

Az író legtöbbször fába szorult féreg lesz a legboldogabb családi életben is. Mint Tolsztoj. Mint... Márainak bármelyik regényével felér ez a reveláló aranymondása: (álruhásan, magánhangzóival kísért benne a halál) „*család ellen nincs orvosság*”.

Márainál gyilkosabb Heltai Jenő. „*Az asszony körül*” című novelláskötetében festi le a házi boldogságot megtaláló alanyi költő önelégült nyomorúságát. Ilyen öniróniával:

*Pici feleségem
Főzi a pörköltöt
Mialatt én hozzá
Szonetteket költök.*

Vajon miért jártak az írók kávéházba dolgozni, amikor még voltak kávéházak? 3.

Hogy milyen csalánkiütést vált ki normális családon belül az írói munka, évtizedeken át tapasztalhattam, hogy nem volt olyan bejárónő, takarítóasszony, aki egy-egy ellenőrizhetetlen pillanatban ne dobott volna szemébe egy-két feleslegesnek látszó, heverő kéziratot, vagy ne émelyített volna végképp el a keservesen készülő műveimtől azzal, hogy nagyság szerint csoportosítja asztalom az írásokat... Ha csak pár napra is elutaztam, minden megtörténhetett. Cincognak az egerek! Gyerekzsúr, buli, és a fal mellett sorba rakott najlonszatyraim – a Madách-jegyzetekkel, színdarabvázlatokkal – egy gyors nagytakarítás lázában valahová elmasíroznak. Szomorú guberátorként matathatok aztán a közeli kukákban.

Ha a kopogtatásra azt kiáltom ki, hogy alszom, békén fognak hagyni, legalább egy órát. Ha azt kiáltom, hogy dolgozom – biztos, méltatlankodások közt, rám nyitják az ajtót és elkezdenek porszívózni.

Berzsenyi? 1.

„Minden ország támasza s talpköve a tiszta erkölcs.”

Berzsenyi? 2.

Elit. Megélhetési politikusokra (meggazdagodási politikusokra!) használják ezt a szót Európa-szerte, úton-útfélen. Minél inkább kitélt a becsületük, annál sűrűbben. Lassanként szinte természetes, világszerte, hogy kormányfő az lehet, aki újjazdag milliárdos...

Aki közszolgálatban csak az obligát rózsadombi villáig viszi: már puritánnak tekinthető.

Berzsenyi? 3.

Lenyúl. Vajon ez az ige bekerült-e már a magyar szófejtő szótárba?

A közjavak eltulajdonításának az a módja, amely erkölcsileg kárhoztatható, de jogilag rendben van.

Ebből is látszik, hogy jogállam vagyunk.

Krúdy – ez az elszakíthatatlan Gutmannadrág

Benne voltam a korban, túl a hetvenen, amikor Brazíliába is eljutottam. Sao Paolóban egy régi iskolatárs várt a repülőtéren. Valamelyik újság (bizonyára helyi magyar lap) jelezte érkezésemet. A gyulai gimnáziumban fölöttem járt, talán öt évvel is. Tehát immár 80 körül járhatott. Mondogatja a nevét. Ezer emlék rajzik föl bennem a neve hallatán. Ám különben: egy vadidegen kripli. Én meg neki – gondolom. De öt perc se kell, és az elnyútt arcból elővillan egy ismerős pillantás, a gyerekkori hang mégiscsak ugyanaz, ha más is. Egyszerre ugyanaz és egészen

más... És a latintanár nevét, a némettanárét és a tornatanárét már versenyt soroljuk. És az én Lilla néném neki is Lilla néni, és az ő Széll Imre bácsija nekem is Széll Imre bácsi. És hogy mi lett Major Ilonkával? És hogy tulajdonképpen miért is dőfte le Imrét az a nyilas képviselő? És hallottad-e hogy Apor Vilmost szentté avatják? (Akkor a plébános volt diákkorunkban Gyulán, s a fiatalon meggyilkolt Imre pedig ennek a Sao Paolo-i barátomnak az öccse volt.)

Hazavisz. Megmutatni parádés lakását. Ifjú feleségének (alig 20 éves) csak a fényképét láthatom. Brazil démon. De a lakás őrzi a fiatalasszony keze nyomát. Csupa virág, örökzöld és könyvek. Bár a könyvek mind magyar könyvek. Arany János, Mikszáth és rengeteg Krúdy... A könyvespolc előtt megtörténik a vallo-más. Hogy valahogy mégse sikerült ez az új házassága. Magamban persze a nagy életkor-különbségre gondolok... legalább hatvan év, de nem!

– Együtt élni egy asszonnyal, aki nem olvassa Krúdyt. Nincs közös témánk.

...*Sorus eris*

Kockázatos dolog ilyen sokáig élni. A legjobb barátokról is kiderülhet, hogy nem bírják szusszal. Kifulladásig. Félreállnak mellőlem, amikor talán leginkább szükségem volna rá, hogy karukat nyújtsák. – Azért erről nem volt szó, mormogják magukban, vagy mormogja valaki a fülükbe, vagy éppen ügyvéddel íratnak levelet...

Az örök barátságnak megvannak a biológiai határai. És hányan vannak, akik csak úgy ukmukfuk faképnél hagynak. Meghalnak. Már évek óta nem hív senki, hogy menjek érettségi találkozóra. Az idén lenne a hatvannyolcadik. Matuzsálemnek is vajon hány barátja maradt meg 880 éves korára?

Hubay sunt nom leguntur

Avignonban a második évben is színre viszik a *Zsenik iskoláját*. Tavaly magyarul játszották. Idén – franciául. Nagy rendezői nekifutással. Magyarországról a fesztiválra megérkezett egy szakértő megfigyelő: Sch. Gy. A városházán az ünnepélyes nyitó fogadáson a színdarabom rendezője (s egyszersmind a színház igazgatója) megkeresi a magyar kiküldöttet, hogy meghívja a magyar dráma előadására. A *Zsenik iskolája*... – a tolmács fordítja. – Ki írta? – Hubay – ezt fordítani sem kell. A magyar hivatalos kiküldött válaszát már igen: – Hubayt én elvből nem nézek meg.